

A SZALAYZOLI

ROSSZUL KEZDŐDÖTT EZ A KÉTEZER-TIZENHETES ÉV. ÖT KORTÁRSAM, BARÁTOM HALT MEG AZ ÉV NEM EGÉSZEN KÉT HÓNAPJA ALATT. ELMENTEK MIND, SZÉPEN, EGYMÁS UTÁN. NORMANTAS PAULIUS, AKIRŐL AKKOR MÁR CSAKNEM EGY ÉVE ÍRTAM AZ ÉLETÉT ÖSSZEGZŐ MONOGRÁFIÁT, ÉS AKI MÉG A HALÁLOS ÁGYÁN IS JAVÍTOTTA, KIEGÉSZÍTETTE A BOROSS GYURI ÁLTAL A NYÍREGYHÁZI KÓRHÁZBA BEVITT KÉZIRAT-OLDALAKAT. HORVÁTH DÁVID, AKIVEL AZ UTOLSÓ NYILVÁNOS BESZÉLGETÉSEMET TERVEZTEM A MANÓHÁZBAN, ALIG KÉT HÓNAPPAL ELHUNYTA ELŐTT. HEFELLE JÓZSEF, AKI NEKEM IS, MINT OLY SOKUNKNAK, AKIK TANULTUK A FÉNYKÉPEZÉST, A TANÁRUNK VOLT, SOKAT SZENVEDETT, MIELŐTT ELMENT VOLNA. ÉS BURGER BARNA. MINDANNYIUNK KÖZÜL A LEGFIATALABB. ALATTOMOS, GYÓGYÍTHATATLAN BETEGSÉG TETTE TÖNKRE A TESTÉT ÉS VETTE EL AZ ÉLETÉT. VÉGÜL SZALAY ZOLTÁN. MINDEGYIKÜKHÖZ MÁS ÉS MÁS, KÖZELEBBI VAGY TÁVOLABBI, DE SZEMÉLYES VISZONY FŰZÖTT. MINDEGYIKÜK HALÁLÁBAN AZ ÖVÉK MELLETT A SAJÁTOMAT IS MEGÉLTEM, S BÁR TUDOM, EZ NEM HANGZIK TÚL OKOSAN, DE AZ VESSE RÁM AZ ELSŐ KÖVET, AKI HATVAN FÖLÖTT NEM GONDOL ERRE EGYSZER SEM. ÉN MOST RÖVID KÉT HÓNAP ALATT ÖTSZÖR.

Szalay Zoltán: Merítési szertartás a budapesti adventista gyülekezetben (Részlet a sorozatból), 1971

A Szalayzoli. Nyolcvanadik születésnapjára írtam ezt a rövidke köszöntést. Aproposául a mindannyiunk által ismert képe szolgált, az *Őnarckép* (*Kőoroszlán*, 1974).

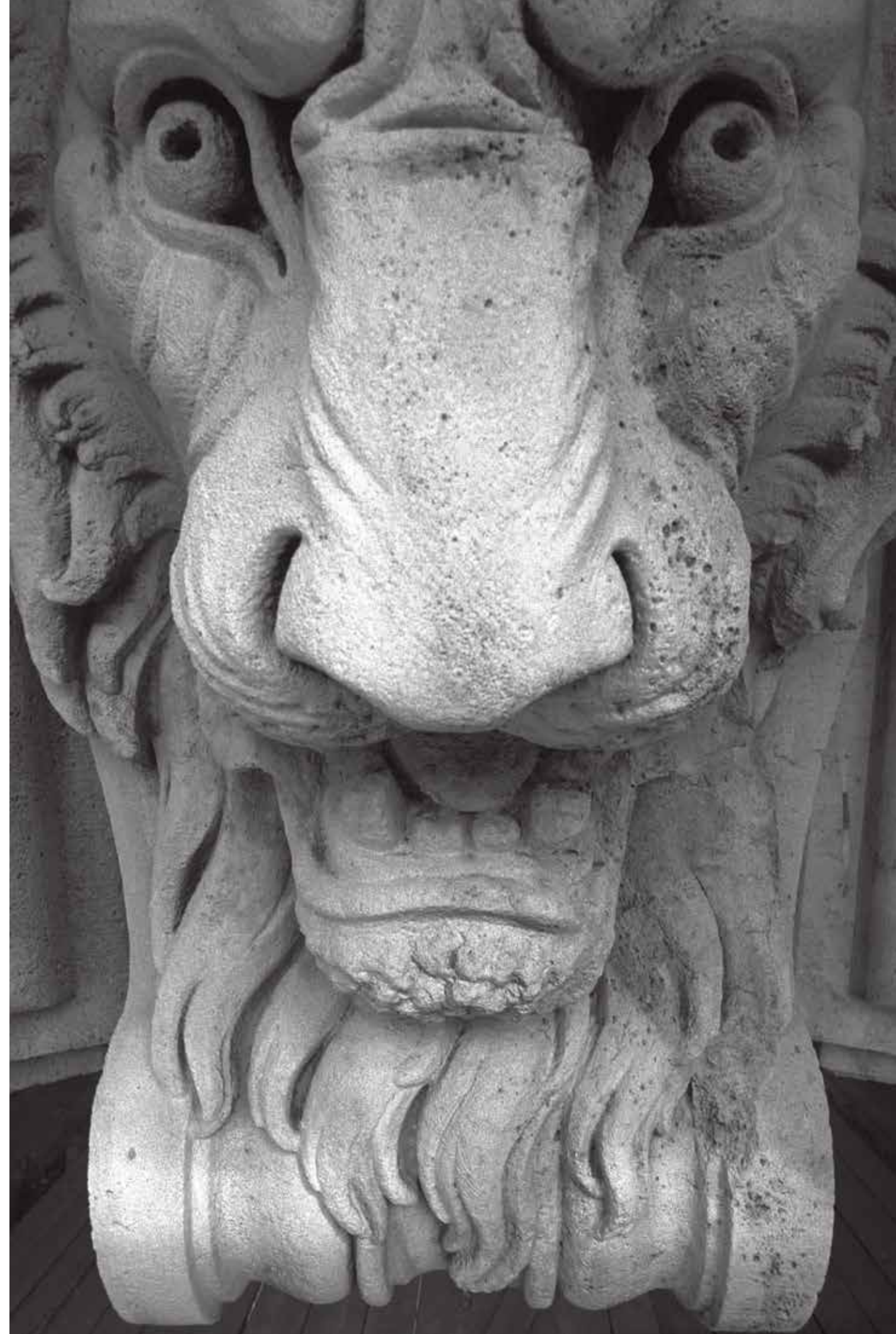
„Szalay és az általa lefényképezett kőoroszlán között már 1974-ben is meglehetősen volt a hasonlóság, de ahogy telik-múlik az idő, az oroszlán semmit sem változik, Zoli viszont egyre olyanabb lesz. Vonásai elmélyülnek, vésővel faragott ráncai pontosan leutánozzák a szobrász által egykoron kőbe mélyített vonásokat. Mintha csak az utolsó negyven évben egyebet sem tett volna, mint a tükör előtt próbálgatta volna az oroszlán szerepét. De szerencsénkre, azért tett mást is, fontossága, jelentősége a magyar sajtófotográfia történetében megkérdőjelezhetetlen. Szalay Zoli 80, a kőoroszlán kábé a duplája. Isten éltesse mindkettőjüket!” Íródott ez pediglen kettőezer-tizenötben. Az oroszlán bírta tovább.

Akkor még nem gondoltuk. Az utolsó két évben sorozatokba rendezve publikálta az interneten az egykori Rádió és Televízió Újságban megjelent képeit, sok embert készítetve nosztalgikus visszagondolásokra az egykor volt Rádióra. És még tavaly is havonta egyszer beült a Cultiris Galériába, s órákon át beszélgetett fiatalabb fotóriporter pályatársaival. Volt benne még mindig annyi kíváncsiság, hogy érdekelje, mi történt egy, de sokszor két generációval ifjabb fotóriporterekkel. Érdeklődött, pedig ő is tele volt történetekkel, a töredékét sem mesélte el hosszú élete során. A ravatalánál többen mondtunk gyászbeszédet. Az enyém éppen erről szólt. Kettőezer-tizenhétben.

„A huszadik századi magyar fotográfia egyik alapműnek számító enciklopédiáját végleg becsukták. Ezt már soha többé, senki nem olvassa. Mindaz, amit Szalay Zoli tudott a szakmáról, a benne résztvevőkről, a fényképezőgép innenső vagy túlsó oldalán állókról, mostantól nem lapozható többé. Nem fog két üveg barna Leffe sör mellett mesélni nekem a Gellérthegyre néző nagy ablak alatti bőrkánapén, nem fog kisebb-nagyobb társaságokban történeteket, anekdotákat előadni, és nem beszél többet közönség előtt. Még ha kérdezett, akkor is ismereteket adott át közeli, vagy régmúlt dolgokról. A Szalay-lexikon

lapjain tárolt rengeteg információ a cenzúr által végleg töröltetett. És ez a magamfajtának az egyik legnagyobb baj és kár, akár tudatosítottuk ezt magunkban, akár nem. Mert Zoli az útját végigjárta, amit lehetett, amit akart, amit kellett, azt lefényképezte. Megörökítette. Örökítette.

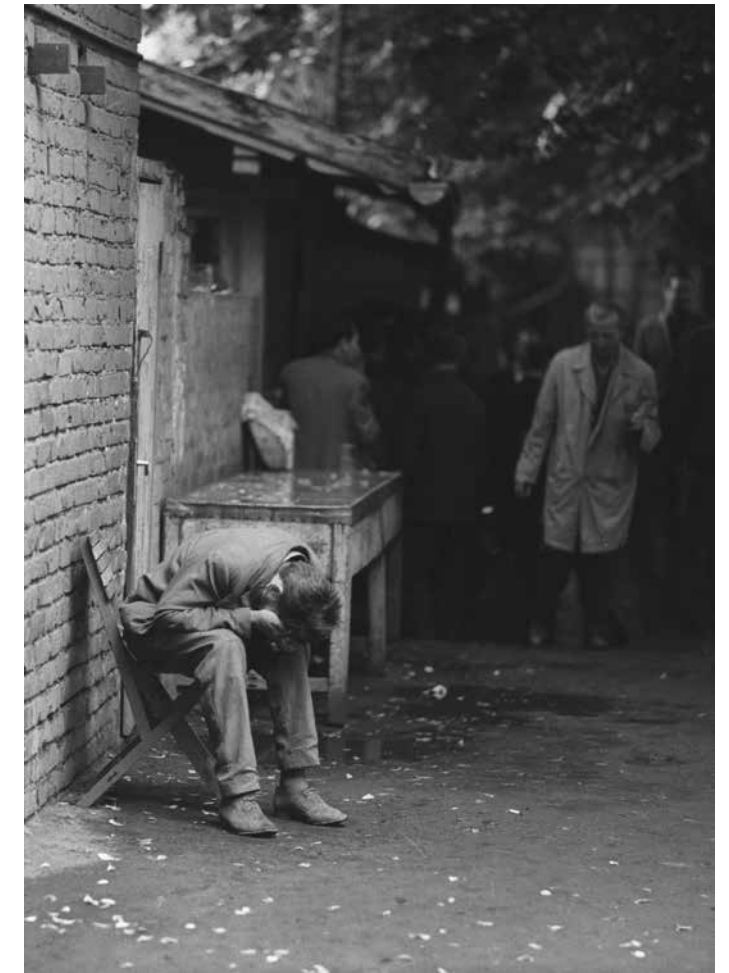
Képei és negatívjai, könyvei minden bizonnyal túlélik őt, túlélik a képek szereplőit és jó eséllyel minket is. Ők már csak egy hozzáértő, jó gazdát keresnek, hogy elkezdhesék innentől önálló életüket, elszakadva az őket alkotótól. Így lesznek, így lehetnek beszédes tanúi annak, hogy egy Szalay Zoltán nevű fotográfus 1953 és két-ezertizensok között mit és hogyan tartott megörökítésre érdemesnek a körülötte folyton változó világból. És teszik ezt mindaddig, míg csak egyetlen ember is akad a *homo sapiensek* között, akit érdekel, mi történt ebben a több mint félszáz évben, aki látni szeretné Latinovits Zoltánt, Göncz Árpádot, vagy a Varsói Szerződés csúcstalálkozóján bénázó akkori vezetőket. Szóval, az életmű megvan, de az élet elveszett. S vele mindaz a tudás, emberség, érzékenység, sértett és sértő indulat, ami Szalay Zoltánt jellemezte életében. Amitől ő Ő volt. Megosztó személyiségként élt, vagy nagyon szerették, tisztelték, elfogadták, vagy haragudtak rá. Vagy, vagy. És én ezt is szerettem benne, mert valami oknál fogva sosem kedveltem a langyos, mindenféle konfliktust kerülő emberi egyedeket. A középszert. A minden szélben ugyanúgy lobogó zászlókat. Szalay Zoli élő, eleven, tiszta forrásból idézetté vált. A Szalay mondjából a Szalay mondta, emlékszel? Ez komoly veszteség, de amíg idézzük őt, amíg a képeit használjuk, amíg a fiatalabb fotósoknak átadott tudáselemek működnek, addig valahogy, valamilyen formában köztünk marad. Ennél több pedig egyetlen halandónak sem jár, neki se, nekünk se.”
Példamutatóan gyorsan, szétszóratása után egy hónappal már díj őrzi az emlékét. A Magyar Sajtófotó Pályázat különdíját, a 30 év alatti legjobb teljesítményt nyújtó fotóriporternek járó díjat 2017-től Szalay Zoltán-díjnak hívják. Az elsőt a Magyar Sajtófotó Kiállítás megnyitóján Sivák Zsófiának, a MOME fotográfia szakon végzős hallgatójának adta át a felesége, László Ágnes.

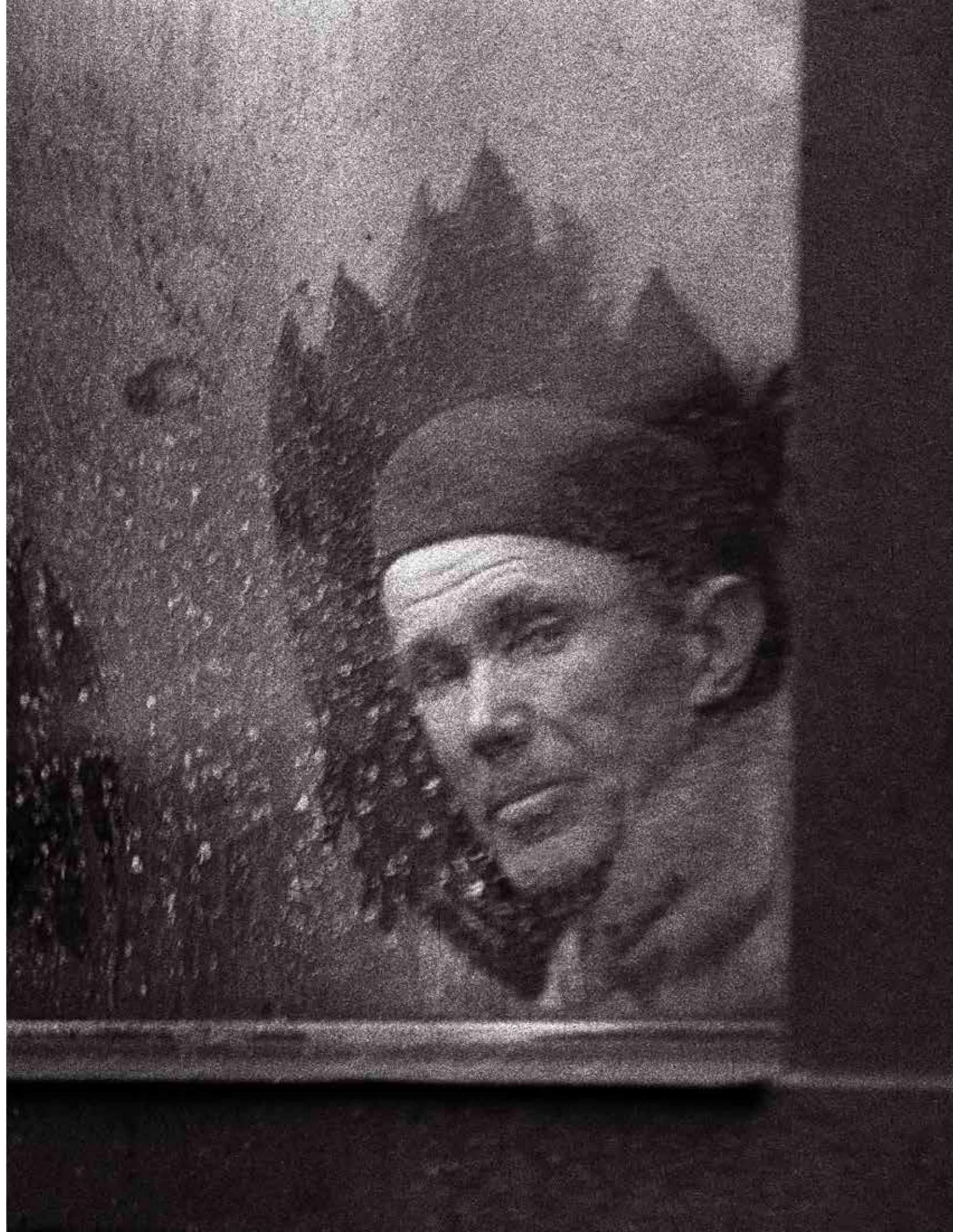
Szalay Zoltán: *Fizetésnap Miskolcon 2.*, 1970 (részlet a sorozatból)

Szalay Zoltán: *Fizetésnap Miskolcon 1.*, 1970 (részlet a sorozatból)

Szalay Zoltán: *Lomtár a padláson*, (Rákosi Mátyás) 1972

Pályafutása nyitott könyv a szakmai olvasók számára. Sokszor és sok aspektusból leírták, elmondták már. Vázlatpontokba szedve ennyi ez élete: 1935-ben született Budapesten, majd a romániai Giurgiuban, Bécsben és a magyar fővárosban is élt. Apja a MAHART egyik képviselője volt, így gyakran utazgatott a Dunán, a kapitányok gondjaira bízva. 1950-ben Diószegi István optikai csiszolóüzemében lett segédmunkás. 1954-ben, abban az évben, amikor én születtem, amikor Magyarország először és utoljára győzhetett volna a foci VB-n, Szalay elkezdett fényképezni a Fővárosi Fotó riporterosztályán, ahol ezt követően még tíz évig dolgozott. Kis megszakítással. 1955-ben katona lett és csak 1956. december 10-én került vissza a Főfotóhoz. Itteni munkája mellett 1958-tól 30 éven keresztül a *Rádióújságnál* dolgozott szerződéssel. 1964-től váltott, a Főfotóból a Hírlapkiadó Vállalathoz igazolt át. Fotóriporterként a *Tükör* szerkesztőségének egyik alapító tagja. Közben elvégezte a MÚOSZ újságíró iskoláját (1960) és a Marxista-Leninista Esti Egyetem esztétika szakosítóját (1973). 1984-ig volt az akkor már *Új Tükör* névre hallgató lap munkatársa. Ebben az évben lett az Idegenforgalmi Propaganda Vállalat képszerkesztőségének vezetője. 1985-től már a *Magyar Hírlap* fotórovatának vezetője öt éven keresztül. Fialat újságírók, fotóriporterek. B.A., H.Cs., G.L., S.Gy., Sz. T. és még néhányan. Szakmai műhelyként aposztrofálták. 1990-től a *Kurír* fotórovatának vezetője és képszerkesztője. 1994-96 között a *Blikk* rovatvezetője és képszerkesztője. Közben tanít az újságíró iskolán, és 8 éven át a Fialat Fotóriporterek Stúdiójának vezetője. És mindezek mellett a Magyar Sajtófotó kiállítások szelleme atyja, rendezője 1981-től évről-évre, éppen három évtizeden át.

Szalay Zoltán: *Lakodalom Hartán* (részlet a sorozatból), 1966

HÁT KÁBÉ ENNYI. MOST ÉS ITT LEÍRVA. MERT AHÁNYAN ISMERTÉK, AHÁNYAN KAPCSOLATBA KERÜLTEK VELE, ANNYI SZALAYZOLIT ISMERNEK. NAGY VÁLLALKOZÁS ÉS IGEN FURA DOLOG LENNE EGYSZER EGY KÖNYVET VAGY INTERNETES PLATFORMOT ÍGY SZERKESZTENI: KINEK KI VOLT SZALAY?